

LĪDZ PĒDĒJAM VILCIENAM

Tenesija Viljamsa luga *Ilgu tramvajs* Regnāra Vaivara interpretācijā – izrādē *Kaisles vilciens* – iegūst jaunus akcentus un būtiski maina priekšstatu par hrestomātisko Blanšas tēlu

Teksts Atis Rozentāls

Ilgas nomainot ar kaisli un tramvaju – ar vilcienu, jau nosaukuma līmenī režisors Regnārs Vaivars panāk krietni lielāku ekspresiju. Tas pats sakāms par Dailes teātra jauniestudējumu kopumā, Blanšas tēla atšķirīgajām šķautnēm un četru varoņu attiecību sazarojumiem. *Kaisles vilciens* reizē ir un tomēr nav tas pats *Ilgu tramvajs*, turklāt režisors principiāli mainījis arī finālu.

«Visu mūžu esmu bijusi atkarīga no svešu cilvēku laipnības,» saka Blanša *Ilgu tramvajā*, bet ne *Kaisles vilcienā*. Jo viņa nav maigais taurēnis ar apbružātiem spārniem. Anetes Krasovskas varonē plosās postoša uguns, kas sadedzina viņu no iekšienes.

MAKSIMĀLI JAUDĪGI

Regnārs Vaivars lauž iesakņojušos tradīciju Blanšas lomu uzticēt jau panākumus guvušām primām. Latviešu teātri – Antra Liedskalniņa Nacionālajā (tolaik Drāmas) teātri, Zane Jančevska *Kabatā*, Indra Briķe Dailē, Rēzija Kalniņa un Karīna Tatarinova *Teātra observatorijā*, Elita Kļaviņa Jaunajā Rīgas teātri.

Izraugoties lomai Aneti Krasovsku, kuras biogrāfijā tas ir ievērojams notikums, režisors atraisa sev rokas, radot cita tipa Blanšu. Tā ir nervoza, taču fiziski ļoti spēcīga un apņēmības pilna sieviete, kura, izmesta pa durvīm, rāpsies pa logu. Ko vērta ir lielā mantu lāde, ar kādu ierastā kofeīna vietā Stenlija un Stellās mājā ierodas mīļotā māsa. Regnāra Vaivara un Toma Grīnberga iekārtotā telpa ir praktiski tukša – noņemtas visas skatuves kulises, ir apskapstējusi gala sienu, aiz kuras atrodas vilcienu depo un ik pa brīdim atskan troksnis. Vēlāk parādās arī dažas mēbeles un neizbēgamā vanna – Blanšas patvēruma vieta. Vide ir brutāli kaila, taču spēles laukums kopumā visnotaļ plašs.

Jau citos Regnāra Vaivara iestudējumos redzēts, ka viņš aktieriem rada papildu šķēršļus, lai panāktu lielāku skatuviskās darbības intensitāti. Lai atceramies pavisam pirmizrādīto *Ivanovu*, kurā darbība bija iznesta no iekšējām uz āra skatiem, un izrādī *Klusa nakts, dzēra nakts* Valmieras teātri. *Kaisles vilcienā* liela daļa darbības notiek skatuves dziļumā, tas aktieriem atņem iespēju runāt klusus pustos. Ir ūdens šļaksti, skriešana, kritieni.

Tas, ka tā dēvētajos Elizejas laukos, ku-

■ Laužot tradīciju, režisors Regnārs Vaivars uztic Blanšas lomu jaunai aktrisei bez primadonnas oreola. Anetei Krasovskai šis izaicinājums ļauj sevi pieteikt sarežģītiem uzdevumiem arī nākotnē. Foto - Daina Geidmane

AINA, KURĀ STENLIJS BLANŠU IZVARO, SĀKAS TEJU SVINĪGI

ru nosaukumu Blanša uztver kā sarkastisku ironiju par šī vietvārda nozīmi Francijā, dzīve rit pieticīgi, taču enerģiski, tiek pieteikts jau izrādes sākumā. Režisors ir attīrījis lugu no otrā un trešā plāna – kaimiņiem un garāmgājējiem. Piemēram, Blanšas ienākšanā jaunajā mītnē asistē nevis kaimiņiene Jūnisa, bet gan Stenlija Kovaļska draugs Mičs, ko Kaspars Zāle atveido kā neveiklu, intelektuāli neapgrūtinātu, gandrīz garīgi kavētu jaunu vīrieti.

Aktierspēlē dominē intensīva, bieži vien agresīva fiziskā darbība, ir maz brīžu

klusumam un mieram. Turklāt, Blanšai ielaužoties seksuāli nospriegoto Stellās un Stenlija attiecību centrā, starp viņu un māsavīru kaisles dzirkstele izšķīļas jau pirmajā sastapšanās brīdī. Izrādes aktivitāte ir tik augsta, ka ap otrā cēliena vidū sāk šķīst, ka aktieri ir fiziski noguruši. Taču visdrīzāk tas ir iespēlēšanās jautājums. Nojaušams, ka visa četrotne apzinās, cik svarīgi ir šāda mēroga lomas nospēlēt maksimāli jaudīgi.

IEKAROTĀJA, NEVIS UPURIS

Regnāra Vaivara izrādes centrālā ass ir Stenlija Kovaļska un Blanšas attiecību attīstība. Ieradies pie māsas, Blanša izjauca līdzsvaru, kas izveidojies, vīram nosakot ģimenes dienaskārtību. Stella Ievas Florences atveidojumā pieciš daudz ko ne tik daudz mīlestības, cik kaisles dēļ, jo sava vīrieša dēļ kļūst nevaldāma. Taču māsas atbalsts ļauj viņai pateikt vīram to, ko vienatnē viņa nebūtu iedrošinājusies, – ka viņa ierastais dzīvesveids ir samērā dzīvniecisks un asi kontrastē ar abu māsu bērniībā ieaudzītajām manierēm un vērtībām. Ginta Grāveļa Stenlijs necenšas šarmēt ar īpašu mačo oreolu, tas ir vienkāršs strādnieks ar skaidru izpratni par normālu dzīves kārtību, kuru Blanša izjauca. Un tad ir jāparāda, kur ir viņas vieta.

Meklējot kompromatu par traucējošo personu, viņš uzzina daudz detaļu, kas savukārt rosina iztēli un iekāri, tāpēc aina, kurā Stenlijs Blanšu izvaro, sākas teju svinīgi, viņš ietērpjas uzvalkā un gandrīz vai veic rituālu, jo nemitīgi klausījies, ka ir cūka. Stenliju dziļi gandarī situācija, kad viņš soli pa solim spēj pierādīt, ka Blanšai nav tiesību izturēties pret viņu augstprātīgi, jo viņa pati ir zemu kritusi. Nemitīga sēdēšana vannā, kas signalizē par neiras-

tēniju un zemapziņas diktētu vēlmi attīrīties, te nelīdz.

Šķiet, režisors ir pastiprinājis Blanšas rakstura līniju, kas saistās ar laulībā gūtās psiholoģiskās traumas sekām. Proti, Blanša nepārprotami informē Miču, ka viņas laulības ar «zēnu» ir bijušas seksuāla neveiksme. Varonei atklājot vīra homoseksualitāti un veicinot viņa nāvi, satricinājums atrauj slūžas vaļā, un šī Blanša, visticamāk, nevis ir ļāvusi sevi izmantot, bet diezgan aktīvi savas baudas ir organizējusi pati. Iemesli – bezizeja, vēlme maksimāli ilgi noturēties viers ūdens, taču pamatā tomēr vēlme aplicināt sevi kā iekārojamo personu un izpelnīties vīriešu atzinību. Būdam seksuāli neremdināma, Blanša ir metusies kaisles virpuļos kā iekarotāja, nevis upuris, kā parasti pierasts šo tēlu traktēt. Tāpēc, neatklājot sižeta intrīgu, darīšu zināmu vien to, ka savu likteni viņa izlemj pati, nevis ļauj diktēt citiem.

Pirms pirmizrādes Regnārs Vaivars ir teicis, ka ieturēs pauzi, lasīs lugas un kādu laiku jaunas izrādes neiestudēs. Varbūt režisors jūt, ka savos izteiksmes līdzekļos sāk atkārtoties, kaut arī pats par sevi pazīstams rokraksts nav nekas slikts. *Kaisles vilciens* pierāda, ka Tenesija Viljamsa darbs kopumā izdzīvo arī tad, ja galvenajai varonei atņem ēteriskumu un bezpalīdzību, bet viņas attiecībām ar Miču – garīgo dimensiju. Stāsts ir atšķirīgs, taču ar tiesībām uz pastāvēšanu. Tas ir stāsts par izdzīvošanas stratēģijām un instinktu varu. ■

KAISLES VILCIENS

Dailes teātra Mazajā zālē 4., 12., 26.X plkst. 19, 4.XI plkst. 15, 22.XI plkst. 19